

*Одосій О. Ю.,  
здобувач Київського університету права  
Національної академії наук України*

## ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ»

**Анотація.** У статті досліджено еволюцію наукових підходів щодо визначення поняття «забезпечення позову». Розглянуто наукові підходи щодо визначення цього поняття в дореволюційний період, у роботах радянського й пострадянського періодів, проаналізовано підходи сучасних українських учених-процесуалістів із цього приводу. На підставі здійсненого аналізу запропоновано власне визначення поняття «забезпечення позову».

**Ключові слова:** забезпечення позову, рішення суду, цивільний позов, задоволення позовних вимог, матеріально-правова вимога, виконання судового рішення.

**Постановка проблеми.** Інститут забезпечення позову дає змогу гарантувати ефективне виконання судового рішення в цивільних справах. Визначення поняття «забезпечення позову» є дискусійним серед учених-процесуалістів і юристів-практиків. У науковій літературі, присвяченій цивільному процесу, надані різноманітні підходи до визначення вказаного поняття, проте відсутність його закріплення на законодавчому рівні все більше породжує науковий інтерес до поняття й окремих аспектів забезпечення позову.

Окремі аспекти забезпечення позову досліджувала низка вчених-процесуалістів, серед яких можна виділити таких: К. Анненков, О. Белков, Є. Васильовський, А. Гольмстен, М. Гурвич, І. Деннісов, А. Добровольський, Т. Евстифєєва, І. Зайцев, С. Іванова, В. Корольов, Д. Луспєник, Н. Масленнікова, Е. Мурадян, З. Новічкова, М. Олегов, І. П'ятилетова, В. Семенов, Н. Ткачова, А. Ференц-Сороцьке, С. Фурса, Є. Фурса, Т. Юсупов, Ж. Шаталюк та ін., у тому числі ними висловлені підходи щодо визначення поняття забезпечення позову, що розглянуті автором статті.

Визначення поняття «забезпечення позову» є дискусійним серед учених-процесуалістів. Ураховуючи зазначене, еволюція наукових підходів щодо визначення поняття «забезпечення позову», аналіз наукових підходів щодо визначення вказаного поняття сучасними вченими є надзвичайно актуальними.

**Метою статті** є аналіз наукових підходів учених дореволюційного періоду, радянських науковців, учених пострадянського періоду, сучасних українських науковців щодо визначення поняття «забезпечення позову», а також на підставі вказаного аналізу формулювання власного авторського визначення цього поняття.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Зазвичай науковцями під забезпеченням позову розуміється прийняття судом заходів, що гарантують можливість реального виконання майбутнього рішення по справі (реалізацію позовних вимог у разі задоволення позову). Таке визначення також є домінуючим у дореволюційний період, у роботах радянського й пострадянського періоду.

Використовуючи вище зазначене визначення як формулу, деякі дослідники розширювали його за рахунок указівки вже на ознаки, що властиві забезпечувальним заходам, а не забезпеченню позову загалом, на осіб, які мають право клопотати про їх прийняття, або на матеріальні засоби забезпечення.

Учений-процесуаліст Т. Юсупов у своєму науковому дослідженні щодо забезпечення позову розглянув визначення цього поняття, які надані радянськими вченими [1, с. 2–3]. Зазначимо деякі з них.

Так, наприклад, К. Анненков визначає, що під забезпеченням позову варто розуміти ні що інше, як прийняття різного роду охоронних заходів, що допускаються законом на прохання зацікавленої сторони, у більшості випадків позивача, але іноді й відповідача, коли він є зустрічним позивачем, заходів щодо майна відповідача з метою заздалегідь гарантувати позивачеві можливість отримати від відповідача задоволення його вимог [2, с. 128]. А. Гольмстен зазначав, що під забезпеченням позову потрібно розуміти встановлення таких обмежених розміром позовної вимоги заходів, які гарантують позивачеві можливість отримати задоволення від відповідача в разі визнання цього права судом [3 с. 275]. М. Гурвич характеризував забезпечення позову як зазначені законом заходи, прийняті судом на вимогу позивача, прокурора або з власної ініціативи, що мають на меті забезпечити виконання рішення суду, якщо таке рішення буде ухвалено, ще й додатково встановлював сферу застосування цього інституту – тільки під час розгляду позовів про присудження [3, с. 170–171].

В. Семенов надає подібне визначення забезпечення позову, під яким мається на увазі застосування судом заходів з метою реального виконання рішення за позовом про присудження на випадок, якщо рішенням позов буде задоволений [4, с. 244]. Цей підхід був сприйнятий і отримав подальший розвиток у роботах І. П'ятилетова, який вважає, що забезпеченням позову є процесуальна дія судді або суду по прийнятому до розгляду позову та вирішенню справи, викликане необхідністю застосування передбачених законом заходів, коли їх неприйняття може призвести до неможливості виконання ухваленого надалі рішення суду, що набрало чинності [5, с. 270].

Додає до згадуваної вище формули вказівку на діяльність (дії) суду й Н. Масленнікова: «Діяльність судді або суду щодо застосування передбачених законом заходів, які гарантують реальність виконання майбутнього рішення по справі в тому випадку, якщо позов буде задоволений» [6, с. 214].

М. Олегов зазначає, що забезпеченням позову є процесуальна дія суду або судді за прийняттям до розгляду справи, викликана необхідністю застосування передбачених законом забезпечувальних заходів, коли їх неприйняття може утруднити чи зробити неможливим виконання судового рішення [7, с. 246].

Ж. Шаталюк указує на те, що забезпечення позову – це дії суду (судді), спрямовані на застосування передбачених законом заходів, що гарантують належне виконання рішення [8, с. 56].

До визначень, що базуються на цій формулі, можна зарахувати ще одне, сформульоване А. Добровольським, відповідно до якого забезпечення позову в цивільному судочинстві є застосування судом передбачених законом заходів, певних процесуальних дій з метою гарантії виконання майбутнього судового рішення за висунутим позовом [9, с. 71].

Е. Мурадян, ґрунтуючись також на трьохелементній формулі, вважає, що забезпечення позову – це міжгалузевий процесуальний інститут, призначений для застосування судом за ініціативи позивача відповідно до процесуальних правил адекватних заходів, спрямованих на здійсненість, виконання судового акта, якщо буде задоволено позов. Учений також при цьому ще додає, що «забезпечення позову – міра процесуального примусу» [10, с. 163].

Т. Евстифєєва забезпечення позову розглядає трохи інакше, ніж зазначені автори. Під забезпеченням позову вона розуміє «передбачені законом заходи запобіжного характеру, які застосовуються судом з метою запобігання можливим перешкодам реального виконання майбутнього судового рішення по справі» [11, с. 248].

Своєрідне розуміння забезпечення позову виражено у визначеннях, які дали у своїх працях І. Зайцев і А. Ференц-Сороцьке.

І. Зайцев зазначав, що забезпечення позову – це цивільний процесуальний інститут, що регламентує тимчасові обмеження відповідача в здійсненні повноважень власника (у праві володіння, користування й розпорядження майном) з метою гарантувати виконання майбутнього судового рішення по справі, тобто вчений обмежував дію забезпечення позову застосуванням тільки щодо власника майна [12, с. 221].

А. Ференц-Сороцьке вважає, що під забезпеченням позову варто розуміти примусові заходи, що накладаються судом на прохання позивача, які полягають в обмеженні права розпорядження відповідачем матеріальним предметом спору [13, с. 170].

Окремий підхід до визначення забезпечення позову відображений у роботах С. Іванової, згідно з яким інститут забезпечення позову являє собою сукупність заходів, установлених законом, які можуть застосовуватися судом за своєю ініціативою або за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, якщо існує припущення, що виконання ухваленого у справі рішення стане згодом скрутним або неможливим [14, с. 325].

Отже, автор визначення висловлює погляд на забезпечення позову як на сукупність заходів, що гарантують реалізацію рішення суду в разі задоволення позовних вимог. З іншого боку, вона також визначає це правове явище, удаючись до використання викладеної вище формули, тобто як прийняття суддею або судом передбачених законом заходів, що гарантують можливість реального виконання майбутнього рішення (реалізацію позовних вимог у разі задоволення позову) [15, с. 159].

А. Гуєв розуміє під забезпеченням позову самостійну процесуальну дію, спрямовану на те, щоб рішення суду по справі могло бути реально виконано [16, с. 236].

Відмінні від вищевикладених визначень забезпечення позову пропонуються Г. Осокіна, яка зазначає, що забезпечення позову являє собою діяльність судді (суду) щодо запобігання неможливості реального виконання в майбутньому рішення суду про задоволення позову як вимоги про захист права або охоронюваного законом інтересу у зв'язку із загрозою зникнення до моменту виконання судового акта об'єкта відповідного права або інтересу (тобто грошей чи майна) [17, с. 485].

На особливу увагу заслуговують погляди на забезпечення позову авторів, які присвятили цьому інституту свої дисертаційні дослідження.

Так, на думку З. Новічкової, забезпечення позову в цивільному судочинстві є встановлені законом заходи, прийняті судовими органами щодо висунутого позову з метою гарантії виконання майбутнього судового рішення [18], тобто, по суті, і її визначення зводиться до відтворення поданої вище формули, за винятком роз-

ширення вказівкою на можливість забезпечення лише висунутих позовів.

Н. Ткачова ґрунтується на тій самій формулі та вказує на осіб, які беруть участь у справі [19].

Т. Юсупов вважає, що ні сама по собі формула-визначення, що переважає в літературі, ні його розширення за рахунок включення не належать безпосередньо до ознак забезпечення позову елементів, ні поряд із цим які б то не були інші наведені вище визначення не відображають повною мірою сутність цього правового явища. Учений-процесуаліст зазначає, що ця обставина викликана низкою факторів, серед яких відсутність у дореволюційному й радянському процесуальному законодавстві легального визначення забезпечення позову, власне ж поняття «забезпечення позову» в чинному законодавстві так і залишається нерозкритим [1].

Учений-процесуаліст Т. Юсупов визначає забезпечення позову як інститут цивільного процесуального права, що регулює діяльність суду й зацікавлених у тому осіб у зв'язку з прийняттям, скасуванням і заміною виду забезпечення, поданого в юрисдикційний орган, чи майбутнього позову, а також умови здійснення цієї діяльності [1].

Однак у своїй дисертації Н. Ткачова доходить висновку, що забезпечення позову неможливо як таке, оскільки й позов, й інститут його забезпечення в традиційному розумінні є процесуальними засобами захисту права, а забезпечувати один засіб захисту права (позов) іншим (забезпеченням позову), на її думку, неможливо. У зв'язку з цим вона пропонує розглядати інститут не забезпечення позову, а забезпечення виконання майбутнього судового рішення, який є цивільним процесуальним інститутом, що регулює умови та порядок прийняття й скасуванням судом за заявою осіб, які беруть участь у справі, примусових заходів забезпечення з метою реального виконання майбутнього судового рішення [19].

А. Ференц-Сороцьке також розглядає забезпечення позову в цивільному судочинстві як самостійний цивільний процесуальний інститут, який передбачає прийняттям судом за заявою осіб, які беруть участь у справі, примусових заходів щодо забезпечення позову з метою реального виконання майбутнього судового рішення [13, с. 170].

Інститут забезпечення позову, як і будь-який інший інститут цивільного процесуального права, має передусім власний предмет регулювання, який становлять певні елементи (сторони), ознаки, особливості суспільних відносин, що складаються під час здійснення правосуддя в цивільних справах. Т. Юсупов вважає, що забезпечення позову належить до інститутів публічного права, оскільки регулює специфіку відносин між судом (державою) та особами, зацікавленими в прийнятті, скасуванні заходів або заміні певного виду забезпечення [1]. У зв'язку з цим мають рацію ті автори, які під час визначення забезпечення позову вказували спочатку на діяльність (дії) суду або судді. Дійсно, фактичну основу забезпечення позову становить саме діяльність, але діяльність не тільки суду або судді, хоча, звичайно, саме суд вирішує остаточно питання забезпечення позову, а й діяльність осіб, зацікавлених у їх вирішенні. Так, неможливо собі уявити, що дії заявника по заявленню, наприклад, у ході судового розгляду у справі клопотання про вжиття заходів забезпечення позову, надання пояснень у судовому засіданні з цього питання не утворюють його діяльності.

З. Новічкова зауважила, що забезпечення позову включає в себе систему процесуальних дій (прийняття заходів забезпечення позову, їх заміна тощо). Регулюючи різні аспекти процесуальної діяльності або скоріше свого роду *modus procedendi*, прийняття, заміну або скасування певних видів забезпечення,

норми інституту забезпечення позову об'єднані єдністю його процесуальних цілей [18].

Точно так само не можуть утворити самостійний правовий інститут норми, що містять правила забезпечення майбутніх позовів, а виникають на їх основі правовідносини, основані на тій самій діяльності суду й зацікавлених у прийнятті або скасуванні заходів, заміні раніше встановленого виду забезпечення осіб. Тут же можна відзначити, що й у тому, і в іншому випадку збігаються не тільки предмет, а й цілі забезпечення.

Т. Юсупов зазначає, що відсутність самостійного предмета правового регулювання, що є найважливішим критерієм виділення інститутів, не дає змоги говорити про наявність автономного інституту процесуального права – забезпечення майбутнього позову. Тому вчений вважає, що не можна погодитися з думкою, висловленою науковцями С. Івановою, А. Треушніковим, В. Ярковим та ін., що попередні забезпечувальні заходи, під якими зазначені автори розуміють не що інше, як забезпечення майбутнього позову, становлять самостійний інститут. Необґрунтованими видаються й указівки авторів на наявність такого інституту в закордонному та міжнародному праві, що регулює питання здійснення правосуддя в цивільних справах [1].

Учений-процесуаліст І. Деннісов у дисертаційному дослідженні з цього питання, підсумовуючи думки вчених щодо сутності «забезпечення позову», зазначив, що це правове явище вживається в таких значеннях:

- 1) самостійний інститут процесуального права;
- 2) засіб захисту права й охоронюваного законом інтересу в суді;
- 3) як превентивні заходи, для запобігання можливим порушенням прав сторін у майбутньому;
- 4) важлива гарантія, що забезпечує реальне виконання майбутнього судового рішення;
- 5) процесуальні дії щодо застосування судом передбачених законом заходів;
- 6) заходи цивільного процесуального заходу, спрямовані на запобігання можливим ускладненням під час виконання рішення суду [20].

Повертаючись до позицій науковців, варто зазначити, що на суттєву увагу заслуговує позиція вченого Є. Васьковського, який зараховував забезпечення позову до так званих «ускладнень процесу». Цивільне судочинство складається з неоднакових дій. Одні з таких дій мають місце в усіх випадках, у всіх цивільних справах, інші – тільки в окремих цивільних справах. Є. Васьковський зазначав, що насправді нормальний рух справи зустрічається рідко, зазвичай у справі зустрічаються деякі «ускладнення», до яких він також зараховував забезпечення доказів, поєднання позовів, зустрічний позов, приєднання третіх осіб і деякі інші [20].

Низка вчених також критикує найменування цього процесуального інституту. Зокрема, М. Викутої вважає, що цим правовим інститутом забезпечується не позов, а матеріально-правова вимога до відповідача [20].

Зокрема, варто зазначити, що В. Ковальов також розглянув визначення забезпечення позову та визначення забезпечення виконання рішення суду.

У тлумачному словнику цивільного процесу К. Лебеда забезпеченням позову є заходи, які вживаються судом за заявою осіб, котрі беруть участь у справі, якщо неприйняття таких заходів може утруднити або зробити неможливим виконання рішення суду; забезпеченням виконання рішення суду є заходи, які приймаються судом з метою належного виконання судового рішення.

Виходячи з наведених визначень, науковець робить висновок про фактичне їх дублювання [21, с. 83–84].

Виникає питання: чи доцільно замінити назву розглядуваного інституту, бо ж основне призначення інституту забезпечення позову – створити можливість реального виконання майбутнього рішення суду, але при цьому відбувається забезпечення позовних вимог (повне або часткове). Уважаємо, що обидві назви відображають сутність цього інституту. Назва цього інституту в позовно-провадженні не змінює його основного призначення.

Отже, заслуговує на увагу визначення О. Белкова, під забезпеченням позову вчений розуміє сукупність процесуальних дій, які гарантують виконання рішення суду у випадку задоволення позовних вимог. Точне й неухильне дотримання судами України норм чинного законодавства під час розгляду заяв про забезпечення позову є необхідною умовою здійснення завдань цивільного судочинства, які полягають у справедливому, неупередженому та своєчасному розгляді й вирішенні цивільних справ з метою захисту порушених прав, свобод або інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Забезпечення позову – це вживання судом, у провадженні якого перебуває справа, необхідних заходів щодо охорони матеріально-правових інтересів позивача проти несумлінних дій відповідача, що гарантує реальне виконання ухваленого рішення. Забезпечення позову спрямоване насамперед проти несумлінних дій відповідача, який за час розгляду справи може приховати майно, продати, знищити або знецінити його тощо [22, с. 114].

Аналогічне визначення в Л. Дубчак, відповідно до якого забезпечення позову – це сукупність процесуальних дій, які гарантують виконання рішення суду в разі задоволення позовних вимог [23, с. 172].

Продовжуючи висловлену думку, зазначимо, що вчений-процесуаліст і практик Д. Луспеник ще раз підкреслює, що забезпечення позову – ужиття суддею чи судом передбачених законом заходів, які створюють реальну можливість для виконання в майбутньому рішення у справі. Заходи забезпечення позову, як вважає вчений, які хоч і є на перший погляд засобами примусу, також призначені сприяти примиренню сторін ще на стадії підготовки справи до судового розгляду, що є однією з головних цілей цієї стадії процесу. Заходи забезпечення позову є також засобами стимулювання до примирення [24, с. 187].

Отже, забезпечення позову направлено проти несумлінних дій відповідача, який може приховати майно, продати, знищити його тощо. Забезпечення позову можливе лише в разі достатньо обґрунтованого припущення про те, що невиконання заходів забезпечення може в майбутньому ускладнити чи зробити неможливим виконання рішення суду.

Н. Іванюта зазначає, що забезпечення позову в судочинстві є необхідною гарантією захисту прав юридичних осіб і громадян. Правильне використання цього інституту сприяє належному виконанню судових рішень, гарантує можливість реалізації позовних вимог у разі задоволення позову [25].

Учені-процесуалісти О. Захарова, О. Грабовська стверджують, що, беручи до уваги відповідні положення Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), Закону України «Про виконавче провадження», можна зробити висновок, що забезпечення позову в цивільному процесі – це вжиття судом заходів, спрямованих на захист інтересів осіб, які беруть участь у справах позовного провадження, у разі припущення неможливості виконання судового рішення внаслідок певних дій учасників процесу [26, с. 16].

Таку саму думку підтримують більшість науковців, наприклад, зазначаючи, що забезпечення позову — це застосування

судом заходів для створення можливості виконання в майбутньому рішення суду про присудження у випадках, якщо їх неможливо здійснити чи зробити неможливим виконання рішень [27].

Важливою та невизначеною на сьогодні, як зауважує С. Фурса, є можливість поширення інституту забезпечення позову на інші види провадження. Так, наприклад, щодо справ окремого провадження про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі, то, відповідно до ст. 262 ЦПК України, суд у порядку досудового розгляду повинен постановити ухвалу, якою заборонити здійснювати будь-які операції за втраченим цінним папером на пред'явника або за векселем (п. 2 ч. 1). Слушно зазначають деякі вчені, що заборона провадити будь-які операції за втраченим цінним папером на пред'явника є способом забезпечення заяви, що загалом не властиво окремому провадженню. Але, як бачимо, такий інститут позовного провадження застосовується й в окремому провадженні. Учені-процесуалісти С. Фурса, С. Фурса також уважають, що необхідно забезпечувати вимоги особи й у наказному провадженні, оскільки відсутність такого заходу може призвести до неможливості або ускладнення виконання судового наказу [28, с. 544].

В. Корольов зазначає, що саме з метою поширення інституту забезпечення позову на всі види цивільного судочинства (наказне провадження, позовне провадження та окреме провадження) пропонується називати цей інститут цивільного процесу інститутом забезпечення виконання судового рішення [27, с. 80].

**Висновки.** Підсумовуючи вищезазначене, пропонуємо на теоретичному рівні визначити сутність поняття забезпечення позову в такому вигляді: «Забезпечення цивільного позову – це вживання судом, у провадженні якого перебуває справа, необхідних заходів щодо охорони матеріально-правових інтересів позивача проти несумлінних дій відповідача, що гарантує реальне виконання майбутнього судового рішення у випадку задоволення позовних вимог (повністю або частково)».

### Література:

- Юсупов Т.Б. Обеспечение иска в арбитражном и гражданском процессе: дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 / Т.Б. Юсупов. – М. : РГБ, 2005.
- Анненков К.Н. Опыт комментария к уставу гражданского судопроизводства / К.Н. Анненков. – СПб., 1887. – Т. 3. – 1887. – С. 128.
- Гольмстен А.Х. Учебник русского гражданского судопроизводства / А.Х. Гольмстен. – СПб., 1913. – С. 275.
- Советское гражданское процессуальное право / под ред. М.А. Гурвича. – М., 1957. – С. 170, 171.
- Семенов В.М. Советский гражданский процесс / В.М. Семенов ; под ред. К.И. Комиссарова, В.М. Семенова. – М., 1988. – С. 244.
- Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федерации / под ред. М.С. Шакарян. – М., 2003.
- Масленникова Н.И. Гражданский процесс / Н.И. Масленникова ; под ред. Ю.К. Осипова. – М., 1995.
- Олегов М.Д. Комментарий к Арбитражному процессуальному кодексу Российской Федерации / М.Д. Олегов ; под ред. М.С. Шакарян. – М., 2004.
- Шаталок Ж.А. Обеспечение иска о возмещении морального вреда / Ж.А. Шаталок // Юрист. – 1997. – № 11.
- Добровольский А.А. Курс советского гражданского процессуального права / А.А. Добровольский ; под ред. А.А. Мельникова, П.П. Гуреева, А.А. Добровольского, В.С. Талевосяна, П.Я. Трубникова. – М., 1981. – Т. 2. – 1981.
- Мурадян Э.М. Арбитражный процесс / Э.М. Мурадян. – М., 2004.
- Евстифеева Т.И. Гражданский процесс России / Т.И. Евстифеева ; под ред. М.А. Викут. – М., 2004.
- Зайцев И.М. Гражданский процесс России / И.М. Зайцев, М.А. Викут. – М., 1999.
- Ферец-Сороцкий А.А. Гражданский процесс / А.А. Ферец-Сороцкий ; под ред. В.А. Мусина, М.А. Чечина, Д.М. Чечота. – М., 1998.
- Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федерации / под ред. В.М. Жуйкова, В.К. Пучинского, М.К. Треушникова. – М., 2003.
- Гражданский процесс : [учебник для вузов] / под ред. проф. М.К. Треушникова. – 2-е изд. испр. и доп. – М. : Спарк, Юридическое бюро «Городец», 1998. – 544 с.
- Гуев А.Н. Постатейный комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу РСФСР / А.Н. Гуев. – М., 2000.
- Осокина Г.Л. Гражданский процесс. Общая часть / Г.Л. Осокина. – М., 2004.
- Новичкова З. Обеспечение иска в советском судопроизводстве : дисс. ... канд. юрид. наук / З. Новичкова. – М., 1972.
- Ткачева Н. Проблемы обеспечения иска в гражданском судопроизводстве по материалам практики : дисс. ... канд. юрид. наук / Н.Ткачева. – Саратов, 2004.
- Денисов И.С. Институт обеспечения иска в российском гражданском и арбитражном процессе : дисс. ... канд. юрид. наук / И.С. Денисов.
- Лебедь К.А. Толковый словарь гражданского процесса / К.А. Лебедь. – М. : Городец, 2007. – 208 с.
- Беликов О. Забезпечення позову в цивільному законодавстві / О. Беликов // Юридичний журнал. – 2007. – № 3. – С. 114–116.
- Дубчак Л.С. Правове регулювання забезпечення позову в цивільному процесі / Л.С. Дубчак // Зовнішня торгівля: право та економіка : науковий журнал / Мін. економіки України; Українська академія зовнішньої торгівлі. – 2009. – № 4 (45). – С. 167–173.
- Луспенник Д.Д. Розгляд цивільних справ судом першої інстанції / Д.Д. Луспенник. – Х. : Харків юридичний, 2006. – 480 с.
- Іванюта Н.В. Накладання арешту на майно як засіб забезпечення позову в корпоративних справах / Н.В. Іванюта // Вісник господарського судочинства. – 2011. – № 2. – С. 159–165.
- Захарова О. Проблеми забезпечення позову у цивільному судочинстві / О. Захарова, О. Грабовська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2011. – С. 14–16.
- Цивільний процес : [навчальний посібник] / [А.В. Лалрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Уриновська та ін.] ; за ред. Ю.В. Білоусова. – К. : Прецедент, 2005. – 293 с.
- Фурса С.Я. Цивільний процесуальний кодекс України : [науково-практичний коментар] : у 2 т. / С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, С.В. Щербак ; за заг. ред. С.Я. Фурси. – К. : Видавель Фурса С.Я.: КНТ, 2010. – Т. 1. – 2010. – 1044 с.
- Корольов В.В. Способи забезпечення цивільного позову, не передбачені ЦПК України / В.В. Корольов // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 3 (7). – С. 72–82.

### Одосий О. Ю. Эволюция научных подходов к определению понятия «обеспечение иска»

**Аннотация.** В статье исследована эволюция научных подходов к определению понятия «обеспечение иска». Рассмотрены научные подходы к определению данного понятия в дореволюционный период, в работах советского и постсоветского периодов, проанализированы подходы современных украинских ученых-процессуалистов по данному поводу. На основании проведенного анализа предложено собственное определение понятия «обеспечение иска».

**Ключевые слова:** обеспечение иска, решение суда, гражданский иск, удовлетворение исковых требований, материально-правовое требование, выполнение судебного решения.

### Odosii O. Evolution of scientific approaches to the definition of the “Provisional remedy”

**Summary.** In the article the evolution of scientific approaches to the definition of the “Provisional remedy” is investigated. The author of the article considers the scientific approaches to the definition of this issue in the pre-revolutionary period, in the works of Soviet and post-Soviet period, analyzes the approaches of modern Ukrainian scientists about it. The author of the scientific article proposes own definition of the provisional remedy.

**Key words:** provisional remedy, judgment, civil action, satisfaction of claims, substantive requirement, enforcement.